

УДК 342.922

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.6.18>

Солнцева Христина Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ORCID ID: 0000-0001-9404-8029

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ СУЧАСНОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

SCIENTIFIC RESEARCH STATUS OF PROBLEMS OF MODERN POLICE ACTIVITY

У статті досліджено історичні етапи розвитку поліцейської науки, проаналізовано основні доктринальні підходи до визначення категорії «поліцейська діяльність», розглянуто основи моделі поліцейської діяльності, зокрема керованої аналітикою, надано авторське визначення зазначеного поняття.

Крізь призму зарубіжного досвіду Сполучених Штатів Америки і країн Прибалтики акцентовано увагу на деяких недоліках поліцейської діяльності в Україні, надано конкретні пропозиції щодо вдосконалення діяльності правоохоронної системи країни загалом. Автором проаналізовано новітні зміни у внутрішньому поліцейському законодавстві США, Литви, Латвії та Естонії, відібрано найкращі практики організації та функціонування органів поліції із можливістю подальшої імплементації у вітчизняне законодавство.

Доведено, що необхідність реформування українського законодавства зумовлена декількома факторами, найголовнішим із яких є проєвропейська стратегія розвитку держави. До того ж стрімкість розвитку демократичних процесів і суспільних відносин вимагають підвищення ефективності поліцейської діяльності.

У роботі автор дійшов таких висновків: у доробках зарубіжних і вітчизняних науковців закріпилися певні моделі поліцейської діяльності. Незважаючи на це, у сучасних умовах чимало правників, науковців-адміністративістів та особисто автор вважають за доцільне перехід поліцейських до моделі управління, керованої аналітикою, під якою слід розуміти одну із сучасних моделей поліцейської діяльності, спрямовану на прогнозування основних ризиків, і таку, що базується на інформаційних ресурсах країни.

Аналіз поліцейських систем Литви, Латвії, Естонії і США дозволяє говорити про подібні та відмінні риси поліцейської діяльності в зарубіжних країнах і в Україні. Зокрема, поліцейська система у країнах Прибалтики має свою певну структурованість, ієрархічність, тісну взаємодію поліцейських органів із органами влади. Водночас поліцейська система США характеризується чітким розподілом повноважень між поліцейськими підрозділами і перевагою поліції на місцях (поліція штатів), причому останні зміни у законодавстві країни свідчать про демократизацію поліцейської системи і спрямування її у соціальне русло, що є взірцевим прикладом для України і може стати передумовою для реформування системи поліцейського законодавства.

Ключові слова: поліція, історичний розвиток, діяльність керованою аналітикою, Прибалтика, США.

The article investigates the historical stages of development of police science, analyses the main doctrinal approaches to defining the category of policing, considers the basics of the model of policing, including Intelligence Led Policing, provides an author's definition of this concept.

Through the prism of foreign experience of the United States of America and the Baltic States, attention is focused on some shortcomings of policing in Ukraine, specific proposals are made to improve the law enforcement system of the country. The author analyses the latest changes in the domestic police legislation of the United States, Lithuania, Latvia and Estonia, and selects the best practices of organizational and functioning of police bodies, with the possibility of further implementation in domestic legislation.

It is proved that the need to reform Ukrainian legislation is due to several factors, the most important of which is the pro-European strategy of state development, in addition, the rapid development of democratic processes and social relations require increased efficiency of policing.

The author came to the following conclusions: In the works of foreign and domestic scientists enshrined certain models of policing, despite this, in modern conditions, many lawyers, administrative scientists and the author personally consider it appropriate to move police to a management model of Intelligence Led Policing. one of the modern models of policing, which is aimed at forecasting the main risks and which is based on the information resources of the country.

The analysis of police systems of Lithuania, Latvia, Estonia and the USA allows to speak about similar and distinctive features of police activity of foreign countries and Ukraine. Thus, the police system in the Baltic States has its own structure,

hierarchical structure and close interaction of police authorities with the authorities, respectively, in turn, the US police system is characterized by a clear division of powers between police units and the superiority of local police (state police). the country's legislation testifies to the democratization of the police system and its direction in the social direction, which is a model for Ukraine and can be a prerequisite for reforming the police system.

Key words: *police, historical development, Intelligence Led Policing, the Baltics, the USA.*

Вступ. Нині українське суспільно-політичне життя дедалі більше пронизується євроінтеграційними процесами. Відтак перед країною постає важливе завдання із приведення національного законодавства до сучасних європейських стандартів. Не становить винятку і правоохоронна система країни. Незважаючи на масштабне реформування, правоохоронна система України ще продовжує своє становлення і подальший розвиток, а відтак проблематика сучасної поліцейської діяльності залишається актуальним питанням для законодавчої практики і правової доктрини.

Етимологія понять «поліція» та «поліцейська діяльність», її історичний розвиток та еволюція, актуальні проблеми впровадження в органах Національної поліції України моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою, сучасні моделі правоохоронної діяльності – ці та інші питання цікавили чималу кількість зарубіжних і вітчизняних науковців, зокрема таких, як О.М. Смірнова, В. Я. Тацій, О.М. Бандурка, А.П. Гетьман, О.С. Проневич, А.В. Мовчан, О.Є. Користін, Р.В. Шаповал та інші.

Сучасна правоохоронна система дедалі більше зіштовхується з проблемами, пов'язаними із нормативним забезпеченням як системи загалом, так і її окремих одиниць, зокрема органів національної поліції.

Аналізуючи конкретні еволюційні періоди становлення поліцейської системи, варто зазначити, що є чимало наукових поглядів щодо первинного походження і розвитку поліцейської науки. Зокрема, О.М. Смірнова наголошує на тому, що поліція зародилася ще за часів античності під час функціонування грецьких міст-держав (полісів) та набула свого найбільшого розвитку протягом Середньовіччя, ставши оплотом забезпечення міцної державності [1, с. 70]. Інші науковці поділяють позицію, відповідно до якої поняття «поліція» вперше було використано у працях таких німецьких юристів, як Мельхіор фон Оссе та Ніколь де Ламар, та означало громадський порядок (обов'язки правителів із забезпечення правопорядку, законності, правосуддя тощо) [2, с. 146].

Щодо самої поліцейської науки, то своїх витоків вона сягає кінця XIX століття, де остання розглядалась як сукупність прав та обов'язків посадових осіб. Згодом назва була модернізована і поліцейську науку у багатьох країнах почали

називати адміністративним правом [3, с. 27–29]. Що стосується вітчизняної поліцейської науки, то ми вважаємо, що її розвиток розпочався за часів заснування Львівського та Київського, а згодом – Харківського та Одеського університетів.

Ми не можемо не погодитись із О.С. Проневичем, який указує на відсутність галузі поліцейського права у сучасній вітчизняній правовій системі [4, с. 123–124], оскільки остання повністю охоплена особливою частиною адміністративного права, в якій містяться норми, спрямовані на регулювання адміністративно-правової діяльності суб'єктів публічного адміністрування.

Переходячи до проблем сучасної поліцейської діяльності, ми зазначимо, що наразі поліцейська система нездатна у повному обсязі забезпечити потреби суспільства, про що свідчить низький (порівняно з європейськими країнами) рівень довіри до поліцейських. Зокрема, за даними соціологічного опитування Центру Разумкова, станом на липень-серпень 2021 року поліції довіряє менше половини населення країни (38,5% українців) [5]. До того ж виникнення пандемії коронавірусної хвороби підкреслило певні слабкості системи та необхідність пошуку новітніх адміністративно-правових моделей поліцейського адміністрування.

Із цього приводу слід наголосити на так званій концепції поліцейської діяльності, керованої аналітикою. Вперше активно про цю модель почали говорити в Англії у 1960-х роках XX століття, проте нині вона застосовується у більшості європейських країн і США.

Розкриваючи зміст поняття «керована аналітикою поліцейська діяльність», А.В. Мовчан пропонує її розуміти як таку модель організації поліцейської діяльності, за якої оперативна інформація слугує підставою для проведення поліцейських розслідувань, а не навпаки [6, с. 18].

У свою чергу, О.Є. Користін наголошує на тому, що поліцейська діяльність, керована аналітикою, містить такі елементи:

- криміналітетна націленість;
- управління громадською безпекою;
- управління групами злочинності;
- розслідування серій пов'язаних злочинів;
- розроблення превентивних заходів боротьби зі злочинністю [7, с.78].

Щодо авторського визначення зазначеного поняття, то ми пропонуємо розуміти під ним одну

із сучасних моделей поліцейської діяльності, спрямовану на прогнозування основних ризиків, що базується на інформаційних ресурсах країни. Отже, активній поліцейській діяльності (модель, яка наразі існує) має передувати чіткий і поетапний аналіз такої діяльності. Ми вбачаємо зазначений підхід україноцятрїбним для запровадження в українській правовій системі задля оновлення вже застарілої моделі діяльності правоохоронних органів та наближення до європейських стандартів поліцейської діяльності.

Поряд із проблемами застарілих моделей публічного адміністрування нагальною залишається проблема поліцейської структури, що складається із таких підрозділів: кримінальна поліція, патрульна поліція, органи досудового розслідування, поліція охорони, спеціальна поліція, поліція особливого призначення. Проте законодавцем не надано визначення цим структурним підрозділам, не окреслено їхніх повноважень, Закон навіть не містить згадок про них.

Не менш нагальною залишається проблема застосування заходів поліцейського примусу, зокрема застосування сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї. Зокрема, у статті 29 Закону України «Про національну поліцію» вказано, що поліцейський захід застосовується тільки з метою виконання поліцейських повноважень, причому наголошується на тому, що останній має бути законним, потрібним, пропорційним та ефективним [8]. У цьому контексті вкрай доречно взяти нещодавні зміни у поліцейському законодавстві Сполучених Штатів, поштовхом до яких стала смерть афроамериканця Джорджа Флойда через застосування до нього з боку поліцейського непропорційних заходів примусу, що спричинило подальші повстання та мітинги на підтримку потерпілого. Тому у березні 2021 року Палата представників США прийняла законопроект (наразі Закон про справедливую поліцію імені Джорджа Флойда) про поліцейську реформу [9]. Основними запровадженими змінами стали такі: заборона поліцейським використовувати задушливі прийоми, початок функціонування бази неправомірних дій поліцейських, розширення можливостей для подання позовів до поліцейських у разі зловживання останніми своїми повноваженнями.

Звертаючись до досвіду країн Балтії, варто наголосити на чіткій структурованості поліцейських органів. Окрему увагу в межах поліцейської діяльності хотілося би приділити латвійській поліції, яка у цій державі визнається озброєним воєнізованим інститутом держави і самовряду-

вань, обов'язком якої є захист життя, здоров'я, прав і свобод, майна осіб, інтересів держави і суспільства від злочинних та інших протиправних посягань.

Співробітник поліції є особою, яка обіймає посаду в установі (підрозділі) поліції, має спеціальне звання і прийняла присягу.

Співробітник державної поліції є посадовою особою спеціалізованої державної цивільної служби.

Завданням поліції є:

- гарантування безпеки осіб і суспільства;
- запобігання злочинним діянням та іншим правопорушенням;
- розкриття злочинних діянь і розшук осіб, які вчинили злочини;
- надання допомоги в установленому законом порядку особам, установам, підприємствам, організаціям у захисті їхніх прав і реалізації установлених законом обов'язків;
- виконання в межах своєї компетенції адміністративних і кримінальних покарань.

Заборонено залучати поліцію до виконання завдань, не визначених законами Латвійської Республіки. Ніхто не має право втручатись у дії поліції, коли вона виконує свої обов'язки, крім установ і посадових осіб, яких на це уповноважив закон [10, с. 298].

З огляду на зазначене, доречно приділити окрему увагу поліції безпеки (нині служба державної безпеки), оскільки її функціонування ще раз доводить, що поліцейські органи можуть брати на себе широкий обсяг повноважень, які не зводяться тільки до охорони громадського правопорядку.

До завдань вищезазначеного підрозділу належить контррозвідувальна діяльність і збір розвідувальної інформації. У межах цього підрозділу успішно функціонує контртерористичний центр. До основних повноважень підрозділу належить інформування вищих посадових осіб про загрозу національній безпеці та прийняття заходів, спрямованих на її захист. Показово, що поряд із цими функціями останні також мають право здійснювати досудове розслідування [11]. Крім того, кадри латвійської поліції безпеки здатні протидіяти службам зовнішньої розвідки, діяльність яких спрямована проти суверенітету Латвійської Республіки, її економічного, політичного та військового розвитку, а також інших найважливіших інтересів країни, що виявляється, зокрема, у намаганні отримати інформацію про поточні внутрішньополітичні процеси у країні, перспективні плани розвитку військової сфери, про

потужність і технічне оснащення правоохоронних органів, поточні процеси у державних і муніципальних органах, наукові розробки, дослідницькі проекти, стан критичної інфраструктури, а також інформацію про органи публічної влади, що дискредитують її [12].

Водночас вітчизняний досвід організації і функціонування правоохоронних органів відзначається великою кількістю правоохоронних органів, на жаль, дуже часто із дублюючими повноваженнями і протиріччями. Непоодинокими є випадки конфліктів між правоохоронними органами щодо розподілу сфер впливу. Це негативно відображається не тільки на стійкості та стабільності правоохоронної системи країни, але і загрожує основам національної безпеки.

Одним із варіантів вирішення зазначеної проблеми є поступове реформування поліцейської системи. Нині українське поліцейське законодавство має потрібний рівень розвитку у плані добору кваліфікованих поліцейських кадрів. Простежується і потенціал кадрової професійної підготовки майбутніх поліцейських. Із огляду на це, вкрай доречно говорити про зменшення (скорочення) чисельності правоохоронних органів із подальшою передачею їхніх функцій органам національної поліції.

Зазначений варіант може здаватись украй радикальним, тому справедливо наголосити, що першим етапом реформування поліції може і повинен стати крок, відповідно до якого окремі органи будуть підзвітними і підконтрольними профільному міністерству.

Щодо порядку функціонування поліції у Литовській Республіці, то ми зазначимо, що правовою базою для її функціонування є Закон Литовської республіки «Про поліцію» від 17 жовтня 2000 року №VIII-2048 [13]. Зокрема, Законом (але не тільки ним) визначаються основи поліцейської діяльності. Такими основами є побудова поліцейської діяльності відповідно до принципів демократії, поваги до прав людини, гуманізму, суспільної моралі, законності, гласності у діяльності поліції, а також застосування примусу лише у необхідних випадках, що має бути пропорційним.

Основними функціями поліції є охорона прав і свобод людини; забезпечення громадського порядку і громадської безпеки; надання невідкладної допомоги особам у разі її потреби, якщо вони знаходяться у безпорадному фізичному або психологічному стані, а також особам, які постраждали від злочинних діянь, інших правопорушень, стихійних лих або подібних факторів; запобігання злочинним діянням та іншим право-

порушенням; розкриття і розслідування злочинних діянь та інших правопорушень; нагляд за безпекою руху, а також інші завдання, передбачені актами законодавства.

Система литовської поліції виглядає таким чином: найвищим органом у структурі поліції є Департамент поліції при Міністерстві внутрішніх справ, яким керує Генеральний комісар поліції; наступними елементами системи є територіальні установи поліції, установи поліції із професійної підготовки, спеціалізовані установи поліції.

Продовжуючи розглядати досвід поліцейської діяльності у країнах Балтії, доречно звернутися до поліції Естонської Республіки. Основою правового регулювання поліцейської діяльності у країні виступає Закон Естонської Республіки «Про поліцію та прикордонну охорону» від 6 травня 2009 року, який закріпив положення, що доволі чітко розкривають і надають юридичного змісту поліцейським повноваженням.

Поліцейську діяльність в Естонії визначають повноваження із поліцейського нагляду, тобто діяльності поліції щодо запобігання, протидії та усунення заворушень, забезпечення громадського порядку, запобігання правопорушенням, яка включає збір, обмін та аналіз інформації, планування і проведення заходів щодо боротьби із загрозами державній політиці та громадськими правопорушеннями [14]. Крім цього, поліцейські уповноважені здійснювати ідентифікаційні заходи (відбір ДНК, запис голосового зразка, ідентифікацію зображення райдужної оболонки тощо); використовувати обладнання, що передає або записує зображення з метою спостереження за громадським місцем, усунення у ньому загрози чи заворушень; тримати осіб, які потрапили в біду; обмежувати перебування особи поблизу певної особи чи у певному місці, наказати їй залишити особу або утриматися від наближення до людини, оглядати без згоди власника рухомі речі, зокрема відкривання дверей та усунення інших перешкод за допомогою технічного обладнання або тварин за підставами, встановленими законом [14].

Відтак справедливо говорити, що естонська поліція відіграє важливу роль в охороні суспільства і держави від можливих правопорушень із боку будь-якого суб'єкта. Свої високі показники ефективності країна отримує через розширення меж міжнародної правової допомоги, причому чималий вплив має поліцейська багатофункціональність. Наявність зазначених повноважень дозволяє поліцейським органам своєчасно і повною мірою реагувати навіть на найменші порушення прав і свобод особи чи публічної безпеки.

Що стосується останніх змін, які відбулись у Республіці Естонія, то у вересні 2021 року законодавець схвалив поправки до Законопроекту про дорожній рух, який стосувався контролю за забезпеченням дотримання правил дорожнього руху [15]. Зокрема, зазначений законопроект підтвердив нагальну потребу у взаємодії поліцейських органів із іншими органами публічної влади. Відтепер, попри збільшення розміру штрафів за перевищення швидкості, камери, що фіксують порушення швидкісного режиму, встановлюватимуться органами місцевого самоврядування із попереднім погодженням із органами поліції і транспортним департаментом.

До того ж законом детально регламентовано порядок придбання системи автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху та її подальшого обслуговування. Вкрай логічним вбачається покладення функцій із купівлі фіксуювальних пристроїв на органи місцевого самоврядування, з огляду на прямий доступ до місцевого бюджету; повноваження з адміністрування системи – на транспортний департамент, ураховуючи профільні напрями його діяльності. Для поліцейських органів основним завданням стане ведення провадження у справі про правопорушення.

Визначений розподіл повноважень і тісної взаємодії між поліцейськими та органами публічної влади є наскрізним для естонської політики та яскравим прикладом того, що правоохоронна система не є автономною (відстороненою) ланкою у структурі органів влади, вона має співпрацювати з іншими державними структурами задля досягнення найкращого результату.

Зовсім інша ситуація спостерігається у США. Особливості поліцейських повноважень прямо пов'язані із федеративним територіальним устроєм країни та політикою децентралізації. Через це у правоохоронній сфері провідне місце посідає поліція штатів. Проте важливим моментом є розподіл повноважень між поліцією місцевого і центрального рівнів. Такий розподіл зазвичай залежить від характеру поліцейської діяльності, її складності з урахуванням того, який із двох рівнів поліцейської системи здатний найефективніше врегулювати ті чи інші питання, віднесені до поліцейської компетенції.

Зазвичай до компетенцій поліції штатів належить підтримання спокою, належне проведення виборів, охорона громадського правопорядку. У свою чергу, федеральна поліція реалізує свої повноваження щодо захисту суверенітету і громадського порядку в умовах надзвичайного стану; збору та аналізу статистичних даних, пов'язаних із поліцейською діяльністю; розслідування відповід-

них злочинів (зазвичай транснаціональних) чи злочинів міжнародного характеру, або тих, що посягають на суспільні відносини, що реалізуються через функціонування органів державної або місцевої влади [16, с. 34, 38]. До важливої функції поліції штатів відноситься оцінка її діяльності, оскільки вона здійснюється всередині самого поліцейського підрозділу чи надається на розгляд місцевим органам, а федеральна поліція наділена правом лише обробляти і систематизувати отримані від місцевого рівня відомості [17], що виступає важливим складником політики децентралізації.

Говорячи про основні повноваження поліції штатів, доцільним убачається їхній аналіз у конкретному штаті. Наприклад, місією поліцейського департаменту Вашингтону є добросовісне надання поліцейських послуг із метою поліпшення якості суспільного життя в усіх сферах, а сама діяльність побудована на ідеях співробітництва, командного середовища, відповідальності та пріоритеті суспільних цінностей [17]. Поліцейські повноваження розмежовано на основі діяльності конкретного підрозділу.

Законодавство штату виділяє такі підрозділи: адміністративний, карного розшуку, уніфікований відділ патруля, служба підтримки, річного звіту.

Адміністративний підрозділ уповноважений складати документацію бюджету, поповнювати продовольчі запаси, вирішувати кадрові питання, виплачувати заробітну плату.

Повноваження уніфікованого підрозділу патрулювання складають обов'язки реагування на виклики 911; розслідування дорожньо-транспортних пригод; виконання законів про безпеку дорожнього руху та надання допомоги громадськості у реалізації їхніх потреб; забезпечення сприятливого середовища для навчання, що забезпечується функціонуванням у школах так званих офіцерів шкільних ресурсів, які попри здійснення заходів, спрямованих на шкільну безпеку, виступають менторами для багатьох школярів і студентів.

Каральний підрозділ здійснює ретельне розслідування основних злочинів, оброблення місця злочину і збір доказів, здійснюючи співпрацю із прокуратурою з метою своєчасного переслідування злочинців. Водночас у підрозділі функціонує відділ наркоманії, уповноважений на проведення первинних і подальших розслідувань незаконного вживання і продажу наркотиків; декілька разів на рік проводяться таємні операції, які виявляють торговців наркотиками і дозволяють своєчасно притягнути таку особу до відповідальності.

Підрозділ служби підтримки надає комунікаційні та логістичні послуги. Підрозділ здійснює

нагляд за обслуговуванням парку транспортних засобів, зокрема за їхнім оснащенням технічним обладнанням (радарами, комп'ютерами), відповідає на дзвінки 911, забезпечує ведення телекомунікаційних систем для відстеження викликів [17].

Надаючи підсумки будь-якої діяльності, не можна оминати увагою показники її ефективності. Основними показниками діяльності України, згідно із досвідом зарубіжних країн, мають стати такі критерії:

- загальна кількість раніше розкритих злочинів;
- кількість розкритих організованих груп і злочинних організацій;
- статистика ДТП;
- кількість завершених справ про адміністративне правопорушення (ті, що закінчилися притягненням особи до адміністративної відповідальності);
- показники технічного оснащення окремих підрозділів;
- статистика виписаних заборонних приписів (у справах із домашнього насильства).

Висновки. Підсумовуючи наведене, варто зазначити, що поліцейська наука і практика пройшла чимало етапів свого розвитку. Поліція, що існує нині, продовжує реформуватися та розвиватися, проте в одних країнах цей розвиток є більш стабіль-

ним і стрімким (США, Латвія, Естонія), ніж в інших.

У доробках зарубіжних і вітчизняних науковців закріпилися певні моделі поліцейської діяльності. Незважаючи на це, у сучасних умовах чимало правників, науковців-адміністративістів та особисто автор уважають за доцільне перехід поліцейських до моделі управління, керованої аналітикою, під якою слід розуміти одну із сучасних моделей поліцейської діяльності, спрямовану на прогнозування головних ризиків, і ту, що базується на інформаційних ресурсах країни.

Аналіз поліцейських систем Литви, Латвії, Естонії і США дозволяє говорити про подібні та відмінні риси поліцейської діяльності зарубіжних країн та України. Зокрема, поліцейська система у країнах Балтії має певну структурованість, ієрархічність, тісну взаємодію поліцейських органів із органами влади. У свою чергу, поліцейська система США характеризується чітким розподілом повноважень між поліцейськими підрозділами і перевагою поліції на місцях (поліція штатів). Останні зміни у законодавстві країни свідчать про демократизацію поліцейської системи, спрямування її у соціальне русло, що є взірцевим прикладом для України і може стати передумовою для реформування системи поліцейського законодавства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Смірнова О. М. Семантичний аналіз термінів «поліція» та «поліцейська діяльність». *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 3. С. 69–72.
2. Матеріали XVIII Всеукраїнської наукової конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції». Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Харків, 2018. 188 с.
3. Антологія міжнародного поліцейського права (Історія. Предмет. Методи. Норми. Класифікація) : у двох томах / під заг. ред. : Ю. І. Римаренка, В.В. Коваленка, В. Я. Тація, О. М. Бандурки, А. П. Гетьмана, О. М. Джужі, О. В. Негодченка, В. І. Олефіра. Т 1. Від камералістики до поліцейстики. Херсон : Айлант, 2010. 724 с.
4. Проневич О. С. Генеза та еволюція поліцейського права у контексті формування буржуазної парадигми діяльності поліції (друга половина XVIII – початок XX ст.). *Право і безпека*. 2010. С. 122–127.
5. Офіційний веб-портал МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/sociologi-centru-razumkova-fiksuyut-visokii-riven-doviri-gromadyan-do-organiv-sistemi-mvs> (дата звернення 05.09.2021 року).
6. Мовчан А. В. Актуальні проблеми впровадження в органах Національної поліції України моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою. *Соціально-правові студії*. 2018. Вип. 1. С. 17–22.
7. Користін О. Є. Сучасні моделі правоохоронної діяльності. *Юридична наука: сучасний стан та перспективи розвитку*. 2017. 142 с.
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
9. House passes bill named in honor of George Floyd aimed at preventing police misconduct URL: <https://edition.cnn.com/2021/03/03/politics/house-vote-george-floyd-policing-bill/index.html>
10. Roman Shapoval, Iurii Bytiak, Nadiia Khrystynchenko, Khrystyna Solntseva Problematic Issues of the Administrative and Legal Status of the Police in the Baltic States (Lithuania, Latvia, Estonia). *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2018. Vol. IX. Issue 1(31). SCOPUS. URL: <https://dSPACE.nlu.edu.ua/handle/123456789/15613?locale=uk>
11. On State Security Institutions. *Likumi.lv*. 1994. URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/57256-on-state-security-institutions>
12. Latvian State Security Service. URL: <https://vdd.gov.lv/en/areas-of-activity/counterintelligence/>
13. Закон Литовської Республіки «Про діяльність поліції» № VIII-2048 від 17.11.2000 року.
14. Politsei ja piirivalve seaduse rakendamise seadus Vastu võetud 26.11.2009. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13244294>

15. Самоуправления получают право устанавливать камеры контроля скорости. URL: <https://rus.err.ee/1608353059/samoupravlenija-poluchat-pravo-ustanavlivat-kamery-kontrolja-skorosti#>
16. Бугайчук К. Л. Закордонний досвід оцінки ефективності поліцейської діяльності та перспективи його використання в Україні : наук.-метод. рек. Харків : Харк. нац. ун-т. внутр. справ, 2016. 52 с.
17. Polis Knowledge and Learning Platform. URL: <https://polis.osce.org/about>